

עד שיתקנם, ועד אז אין להם תורת כלי (חז"א שם). ומה שנקטה המשנה 'כל' כלי בעלי בתים, כוונתה ששיעור זה מטהר בכל הכלים, אף בכלי עץ (השגות הראב"ד ד' כלים יד, ט).

וְחָזַר וְנִיקַב כְּמוֹצִיא זֵית וְסֵתֶמוֹ, לאו דוקא, אלא הוא הדין בהניח פתוח את הנקב השני יש להסתפק אם מצטרף לנקב הראשון שנסתם להשלימו לשיעור 'כמוציא רימון', וכמו לענין סנדל שכתבו התוס' שמה שאמרה המשנה שתיקן את האוזן השנייה הוא לאו דוקא (שפת אמת).

קָרִי עֲלֶיהָ לֵית דִּין בְּרַ אֵינֶשׁ, אלא מלאך הוא (רש"י ורבינו חננאל), שמבין ומוציא את החכמות הללו (רבינו חננאל עירובין כד, ב). ויש שכתב, שיש ללמוד מכאן שכל השגה מחכמות התורה שאדם משיג יותר מחבירו, הרי הוא מתעלה בכך למהות אחרת, וההבדל ביניהם הוא כהבדל בין מלאך לבן אדם (אור הצפון בראשית - מאמר 'קנה מדת החכמה').

אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים, ומימרא זו היא המשך למימרא הקודמת, שאם חזקיה אמר על רבי יוחנן 'לית דין בר אינש', אם כן ראשונים כמלאכים ואנו כבני אדם, ואם אמר עליו 'כגון דין בר אינש', זהו משום שסבר שאי אפשר שיהיו הראשונים כמלאכים אלא כבני אדם, ואם כן אנו כחמורים (שפת אמת). ויש שביאר, שאם אנו משערים את גדולת ערכם של הראשונים כמלאכים, הרי דרגתנו היא כאנשים שיש בהם דעת, אך אם נדמה את הראשונים כאנשים, אזי אנו כחמורים שאין בהם דעת להבחין (וב פעלים פתיחה לה"א). ויש שביאר, שכוונת המימרא היא, שההבדל וההפרש בינינו לדורות הראשונים איננו רק בדרגת מעלתם, אלא שמציאותם היא מציאות אחרת לגמרי, וכהבדל שבין אדם למלאך או בין אדם לחמור (קובץ מאמרים 'לגרא' וסדרמן) ח"ב עמ' פז הע' 32 בשמו).

כָּל כְּלֵי בְעֵלֵי בָתִּים שִׁיעוּרָן כְּרֵמוֹנִים, שבעלי בתים חסים על כליהם, ואינם זורקים אותם עבור נקב קטן, אלא כל שהנקב פחות מ'כמוציא רימון', משתמש בהם לדברים גדולים מהנקב (רש"י) [ומה שמנו בגמ' (עירובין ד, ב) שיעור זה של 'כמוציא רימון' בכלל השיעורים שהם מהלכה למשה מסיני, ומבואר אם כן שאין בזה טעם מסברא, יש שכתב, ששיעור 'כמוציא רימון' באמת אינו מהלכה למשה מסיני, אלא מסברא כפי מה ששיערו חכמים (פני יהושע ברכות מא, ב, ע"פ הגמ' שם, וכטעם שהובא לעיל מרש"י שם)], אבל כלי אומן שעומדים להימכר, טהורים בנקב כל שהוא (רש"י שם וסוכה ו, א). ויש שכתב, שגם כלי אומן שיעורם בכרימונים (משנה אחרונה כלים יז, א, בדעת הרמב"ם שלא חילק בזה, וראה שם מדוע נקטה המשנה לדעת הרמב"ם 'כלי בעלי בתים').

ושיעור 'כרימונים' הוא דוקא בכלי עץ (רש"י) שבהם עוסקת המשנה שם (רש"י לעיל צו, א), והוא הדין בכלי עצם (רמב"ם כלים ו, ב) וכלי עור (ר"ש כת"י כלים יז, א), אבל כלי חרס, שיעורם קטן מכרימונים, ובמיוחדים לאוכלים שיעורן בכזית, ובמיוחדים למשקים שיעורן בכונס משקה (משנה כלים ג, א), לפי שאינם חשובים כשאר כלים, ומשניקבו בשיעור זה, שוב אין משתמשים בהם לדברים גדולים יותר (חז"א כלים יח, א), אלא אם יחדום לרימונים, שאז שיעורם כמוציא רימון (גמ' ורש"י לעיל צה, ב).

וכלי מתכות, שיעורן מבואר במשנה (שם יד, א) בכל כלי לפי ענינו, כל שאינו יכול להשתמש בשברי הכלי מעין מלאכתו הראשונה (תוספתא שם ב"מ ד, א, רמב"ם כלים יא, ב) [ויש שכתב שהשיעור בכלי מתכות הוא 'כמוציא רימון' (רש"י לעיל טז, ב), וראה במלאכת שלמה (כלים יז, א) ובחסדי דוד (על התוספתא כלים בבא קמא ו, יב) שדנו בדבריו]. והטעם בשיעור זה, לפי שכלי מתכות תשמישם חשוב משאר כלים, וגם קל יותר לתקנם, ולפיכך אינו מייחדם לתשמיש אחר שאינו מעין מלאכתו הראשונה, אלא מניחם כך